

Obchod s bábikami pani Salterovej

Iris prechádza nechtom po švoch miniatúrnych sukienok, pripravená rozpučiť každú blchu. Chytí uvoľnenú nitku a urobí na nej uzlík.

Hoci je už takmer poludnie, jej majsterka pani Salterová bude ešte len vstávať. Irisina sestra, dvojča, sedí za ňou a skláňa sa nad šitím.

„Aspoňže v nich nie sú blchy. Ale dávaj si lepší pozor na nitky,“ hovorí Iris Albiemu. „Mesto je plné krajčirok, ktoré by za tvoju prácu dali aj svoje novorodiatka.“

„Lenže, slečna, moja sestra dostala chrípku a ja som sa o ňu celú noc staral. Už som sa celé dni nebol korčuľovať, je to nespravodlivé...“

„Chudáčik.“ Iris sa obzrie, sestru však zaujíma len šitie. Stíši hlas. „Nezabúdaj však, že pracuješ pre diabla, nie pre ženu. Pani Salterovú spravodlivosť nezaujíma. Všimol si si niekedy jej jazyk?“

Albie pokrúti hlavou.

„Má ho rozčesnutý.“

Albieho úsmev je taký otvorený a nefalšovaný, že by ho Iris najradšej objala. Špinavé svetlé vlasy, jediný zubok, tvár zafúľaná od sadzi: za nič z toho nemôže. V inom živote by sa mohol narodiť do jej rodiny v Hackney.

Strčí mu do vreca ďalšiu látku, opäť skontroluje, či sa Rose ne-
pozerá, a podá mu šesťpencovku. Chcela si za ňu kúpiť nový papier
a štetec. „Na polievku pre sestru.“

Albie upiera zrak na mincu, váha.

„Nie je to trik,“ uisťuje ho Iris.

„Ďakujem, slečna,“ odvetí, oči má čierne ako trnky. Schmatne
jej z ruky mincu, akoby sa bál, že si to dievčina rozmyslí, a vybehne
z obchodu, pričom takmer prevráti talianskeho verklikára, ktorý
ho udrie palicou po chrbte.

Iris sa pozerá, ako Albie odchádza, a konečne sa nadýchne. Síce
je to malý špinavý uličník, no aj tak nedokáže pochopiť, prečo vždy
tak páchne hnilobou.

Útly obchodík na Regent Street sa tisne medzi dvoma súperiacimi
cukrárňami. Pre drobné škáry v komíne je obchod s bábikami pani
Salterovej jednodaj naplnený vôňou vareného cukru a pripálených
karameliek. Iris sa občas sníva o tom, ako si pochutnáva na bonbó-
noch, slivkovom želé a lahodných tortičkách so šľahačkou, o tom,
ako sa na perníkovom slonovi vezie k Buckinghamskému palácu.
Inokedy sa jej zase sníva, že sa topí vo vriacej melase.

Keď sestry Whittleové prišli ako učnice po prvý raz k pani Sal-
terovej – Iris netuší, či je, alebo bola vydatá – Iris salón uchwátli.
Ak brala do úvahy svoju deformovanú kľúčnu kosť a Rosine jaz-
vy po kiahňach, predpokladala, že ich zavrie do pivnice. Namiesto
toho ich však zaviedla k pozlátému sekretáru uprostred predaj-
ne, kde ich mohli zákazníci pozorovať pri práci. Iris dostala práš-
kové farby a štetce z líšče srsti na maľovanie nožičiek, rúk a tvá-
ričiek bábik. Pochopiteľne uvedomovala si, že dni budú dlhé, no bola
očarená ebenovými skrinkami, ktoré sa ťahali pozdĺž miestnosti,
s policami plnými porcelánových bábik. Obchod bol navyše svetlý
a bolo v ňom teplo; v zlatých svetníkoch praskali sviečky a v kúte
stál kozub.

Teraz však sedí za stolom vedľa sestry, v rukách drží porcelánovú bábiku a ošúchaný štetec a usiluje sa potlačiť zívanie. Nikdy by jej nenapadlo, že práca môže byť taká vyčerpávajúca, nadrie sa viac ako v továrni. Ruky má od mrazivej zimy červené a popraskané, no len čo si ich natrie lojom, štetec jej vyklzne a zničí bábike ústa a líčka. Obzerá sa okolo seba, zrak jej padne na skrinky, ktoré nie sú z ebenu, ale z lacného dubového dreva natretého načierno, na zlatú politúru, ktorá sa zo svietnikov pre horúce plamene sviečky odlupuje, a najviac sa jej protiví vyšúchaný koberec, po ktorom sa pani Salterová denne prechádza. Už je redší než majsterkine vlasy. Odporný zápach z cukrárne, dusná miestnosť a rady zízajúcich bábik pripomínajú skôr hrobku než obchod. Iris niekedy ledva lapá dych.

„Mŕtve?“ opýta sa Iris šeptom svojej dvojičky a postrčí pred ňu dagerotyp. Na sépiovej fotografii je malé dievčatko, ruky má vzorne zložené v lone, akoby v nich držalo holubičku. Do obchodu vstúpi pani Salterová, sadne si k oknu a so šuchotom roztvorí Bibliu. Iris zdvihne zrak.

Rose sa ju pokúša umlčať pohľadom.

Hoci sa Iris cíti provinilo, je to jedna z mála vecí, ktoré ju tešia: háda, či sú deti na dagerotypoch mŕtve. Z akéhosi nevysvetliteľného dôvodu chce vedieť, či vyrába smútočnú bábiku, ktorú položia na hrob nebohého nemluvniatka, alebo maľuje hračku pre živé a zdravé dieťa.

Väčšinu príjmov pani Salterovej predstavujú práve takéto bábiky na objednávku. Je zima, chlad a choroby dvojčatám zdvojnásobujú množstvo roboty, namiesto dvanástich hodín musia často pracovať až dvadsať. „Je pochopiteľné,“ hovorieva pani Salterová zákazníkom, „a vskutku prirodzené, že si chcete pripomenúť drahých zosnulých. V liste Korintánom sa napokon píše: ‚Sme dobrej mysle a radšej si volíme vystáňovať sa z tela a prebývať s Pánom.‘ Ich duša sa pominula a takéto bábika symbolizuje ich pozemskú schránku, ktorú po sebe zanechali.“

Posudzovanie, či sú deti na fotografiách mŕtve, môže byť náročné, Iris však už má určité skúsenosti. Niekedy je to ľahké. Dieťa vyzerá, akoby spalo a obklopujú ho kvety. Za nemluvniatkom občas zreteľne vidno opierku či dokonca osobu, ktorá ho drží, zamaskovanú tak, aby vyzerala ako čalúnenie; alebo sa na dagerotype nachádza viac ľudí, no všetci sú rozmazaní, až na jedno dieťa, ktoré je ostro zachytené v dokonalej, nehybnej póze.

„Živé,“ usúdi Iris. „Má rozmazané oči.“

„Ticho! Neznesiem nijaké táraniny,“ vyštekne pani Salterová, ako keď náhle vzbĺkne zápalka.

Iris skloní hlavu a namieša trochu silnejší odtieň ružovej na tieň medzi bábikinými perami. Nezdvihne zrak, bojí sa, že tým privolá štípance, ktoré jej pani Salterová zvykne uštedriť do mäkkej časti laktá.

Dievčatá denne sedávajú bok po boku, sotva prehovoria, sotva sa pohnú, oddychujú len pri jedle, pri chlebe s hovädzím lojom.

Iris maľuje porcelánové tváričky a prevlieka vlasy cez diery na temene. Ak má dieťa kučierky, natáča ich žehličkou zohriatou v uhlíkoch. Rosina ihla medzitým stúpa a klesá, akoby bola huslistka. Jej úlohou je prišívaa na prosté sukienky a živôtky, ktoré po nociach vyrábajú chudobní krajčíri, jemnejšie a zložitejšie details. Perličky, volánové rukávy, čipky, zamatové gombičky, drobné ako myšacie ňufáky.

Hoci dvojčatá pochádzajú z jedného vajíčka, nemohli by sa od seba väčšmi líšiť. Keď boli mladšie, Rose všetci považovali za skutočnú krásavicu, bola miláčikom rodičov a svoje postavenie si strážila ako podklad. Irisina zmrzačená kľúčna kosť, vrodená chyba, pre ktorú jej ľavé plece vyčnieva dopredu, vzbudzovala v sestre ochranárske sklony, čo Iris občas hnevalo. („Nie som chromá, vieš,“ zvykla vyprsknúť, keď Rose trvala na tom, že odnesie všetky baličky sama, a svižne kráčala popredu, akoby čakala, že Iris ju bude poslušne nasledovať.) Zvykli sa aj hašteriť. Hádali sa, ktorá dostane na večeru väčší pečený zemiak, ktorá ďalej doskočí, ktorá kraj-

šie písše. Krátke záchvaty krutosti im neprekážali, vedeli totiž, že sa po každej hádke pomeria: objímali sa usadené pri kozube, fantazirovali o svojom vymyslenom obchode menom *Flóra* s policami plnými šperkov v tvare kvetov a nástennými kvetináčmi s kosaticami a ružami.

No len čo sestry dovŕšili šestnásť rokov, Rose dostala kiahne, ktoré ju takmer zabili. Keď uvidela hromadu vredov na svojej tvári i tele a zakalenú dúhovku oslepnutého ľavého oka, povedala, že mala radšej umrieť. Jej tvár bola čoskoro hrboľatá a nadobudla fialkastý nádych. Ustavičné škriabanie jej stav ešte zhoršovalo. Na nohách mala jamky od jaziev. „Prečo práve ja? Prečo práve ja?“ nariekala a vzápätí, len raz, sa Iris zazdalo, že počuje, ako zasipela: „Mala si ich dostať ty.“

Teraz majú dvadsaťjeden rokov a rovnaké tmavé gaštanové vlasy. Rose si ich však začesáva do tváre, aby jej čo najviac zakryli rapavé líca. Iris má vlasy až po pás, zapletá si ich do hustého vrkoča. Jej plet je hladká a bledá. Už sa spolu nezvyknú smiať ani si nešepkajú tajomstvá. O obchode sa nerozprávajú.

Ráno sa niekedy Iris prebudí a vidí, ako na ňu sestra hľadí s takým neprítomným a chladným výrazom v tvári, až má strach.

Iris cíti, ako jej padajú viečka. Sú také ťažké, akoby na nich mala prišité olovené závažia. Pani Salterová sa venuje zákazníkovi, jej hlas melodicky zuní.

„Ku každej objednávke pristupujeme nanajvýš starostlivo – čistý porcelán zo Severných tovární – nažívame si tu takmer ako rodina – dievčatá sú veru veľmi poctivé, celkom iné než tie kotkodákajúce predavačky klobúkov na Cranbourne Alley – nemravnice, všetky do jednej...“

Iris si ryje nechtami do stehien, aby nezaspala. Keď jej hlava spadne dopredu, rozmýšľa, či by bolo naozaj také strašné, keby si na chvíľu zdriemla...

„Tristo hrmených, Rosie,“ zašepká, strhne sa a pošúcha si ramię. „Čudujem sa, že s takými laktami vôbec potrebuješ ihlu.“

„Keby ťa uvidela pani Salterová...“

„Ja to už ďalej nevydržím,“ šepká Iris. „Nevydržím.“

Rose mlčí. Bojí sa, že sa pichne do prsta.

„Čo by si urobila, keby sme odtiaľto utiekli? Keby sme nemuseli...“

„Máme šťastie,“ zašomre Rose. „Čo chceš robiť? Nechať ma tu, aby som sa stala pobehlicou?“

„Samozrejme, že nič také nechcem,“ zasyčí Iris. „Chcela by som maľovať skutočné veci, nielen tieto porcelánové oči a ústa a líca a – bŕ.“ Iris si ani neuvedomí, že zatína päst. Roztvorí dľaň a pokúša sa pochopiť, akú bolesť sestre spôsobuje. Lenže ona za jej chorobu nemôže, a napriek tomu je za ňu každý deň trestaná. Sestra neprejaví ani náznak citu. „Ja už nevydržím žiť v tomto brlohu pani Satanovej.“

Pani Salterová na druhej strane obchodu prudko obráti hlavu, takmer ako sova. Mračí sa. Rose sa zľakne a pichne sa ihlou do prsta.

Dvere sa vo vetre zabuchnú. Iris napína zrak cez špinavé okenné tabule. Vidí, ako vonku prechádzajú kočiare, a predstavuje si zabaľované dámy, ktoré sa v nich vezú.

Zahryzne si do pery, vysype trochu modrej práškovej farby a znovu namočí štetec do nádobky s vodou.

ELIZABETH MACNEALOVÁ

TOVÁREŇ NA BÁBIKY

Z anglického originálu *The Doll Factory*,
ktorý vydalo vydavateľstvo Picador, značka Pan Macmillan,
20 New Wharf Road, London N1 9RR, v roku 2019,
preložila Míriam Ghaniová. Verše prebásnila Jana Bálíková.

www.panmacmillan.com

Vydalo vydavateľstvo Lindeni v spoločnosti Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava v roku 2019.

Zodpovedná redaktorka Agáta Laczková

Technická redaktorka Jana Urbanová

Grafická úprava a sadzba Studio Visualist, Tereza Kráľová

Prvé slovenské vydanie

Číslo publikácie 1 978

Tlač CENTA, spol. s r. o., Brno

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú
odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh

www.albatrosmedia.sk / Eshop@albatrosmedia.sk

tel.: 02/ 4445 2046

© Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2019

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať
a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek
spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Ljndeni